

Úspěch českého umělce *Vojtěcha Kovaříka* v zatím posledním celosvětovém žebříčku aukčních prodejí odráží poslední trendy na globálním trhu s uměním. Investorům se do nákupů moc nechce a rekordy jsou minulostí. Zato stoupá zájem o nové tvůrce mimo hlavní světová

TEXT — Vladan Šír

Mladí táhnou svět

Jeho vstup na mezinárodní scénu vykresluje, jak moc se v posledních letech umělecký provoz proměnil. Vojtěch Kovařík pronikl do světového trhu s uměním záhy po absolvování *Fakulty umění Ostravské univerzity* díky *Instagramu*. Poté, co začal prezentovat svá díla na této sociální síti, dostal pozvání na rezidenční pobyt v Americe. Následovaly nabídky na výstavy po světě a dnes jej zastupují hned dva mezinárodní obchodníci: francouzská *Galerie Derouillon* a brazilská *Mendes Wood DM*, která má kromě São Paula pobočky v Bruselu, New Yorku a Paříži.

V nejnovějším aukčním žebříčku portálu *Artprice.com*, který zahrnuje období od července 2023 do konce června 2024, se jednatřicetiletý malíř a sochař Kovařík vyšvihl na 22. příčku ze stovky nastupujících tvůrců kategorie ultra contemporary, tedy umělců do čtyřiceti let. Portál uvádí, že na aukcích se prodalo 15 jeho obrazů v celkové hodnotě 1,4 milionu dolarů, přičemž nejdražší dílo stálo 259 559 dolarů. Kovaříkův úspěch zapadá do širšího trendu. Seznamu mladých umělců dominují jména tvůrců z USA, Číny a Velké Británie, mezi něž však čím dál více pronikají zástupci zemí jako Ghana, Jižní Korea, Polsko a nyní i Česko. Tento posun ukazuje rostoucí zájem o umění mimo zavedená světová centra v New Yorku, Hongkongu a Londýně.

Artprice si všímá i další změny — nárůstu poptávky po nových a cenově dostupnějších dílech. Ve sledovaném období do konce června 2024 se prodala současná umělecká díla, tedy převážně poválečná, za téměř dvě miliardy dolarů. „Ve finančním roce 2023/2024 došlo ke znatelnému poklesu (obratu), a to téměř o miliardu dolarů ve

①

srovnání s historickým maximem dosaženým před dvěma lety,“ uvádí se v doprovodné analýze. „Tento pokles by však neměl být vnímán jako volný pád. S celkovou částkou 1,888 miliardy dolarů se trh prostě vrátil na úroveň před pandemií a zároveň překonal průměr pěti let předcházejících zdravotní krizi o 200 milionů.“

I když valnou část ročního objemu mají na kontě slavná a léty ověřená jména jako Jean-Michel Basquiat, Jeff Koons či Banksy, výrazně narostl počet děl s cenovkou do 10 000 dolarů. A za takové částky se prodávají menší práce i od známých jmen a především díla nastupující generace. „Nový zájem o mladé umělce vynesl trh s ultra současným uměním do nebyvalých výšin,“ konstatují autoři zprávy *Artprice*. „V letech 2017 až 2020 tento segment generoval 65 milionů dolarů. V letech 2021/2022 to bylo už

427 milionů dolarů. V tomto kontextu se umělci do čtyřiceti let etablovali jako nový motor trhu se současným uměním.“

MLÁDÍ A ONLINE VPŘED

Změny neprobíhají jen na aukčním trhu, ale i v primárním galerijním sektoru. Ten bedlivě sledují organizátoři nejprestižnějšího veletrhu umění *Art Basel*, který se koná každoročně ve švýcarské Basileji, odkud expandoval do Miami a Hongkongu. Ve spolupráci s investiční bankou *UBS* vypracovávají analýzu světového trhu, do něhož zahrnují nejen aukce, ale i galerijní prodej, a jejich závody potvrzují data aukčního portálu *Artprice*.

„Při bližším zkoumání typů umělců, jejichž díla se nacházejí ve sbírkách osob s vysokým jměním (takzvaní high-net-worth individuals, HNWI, s likvidním majetkem převyšujícím milion dolarů), se ukázalo, že

②

v porovnání s předchozími průzkumy se tyto sběratelé čím dál více zaměřují na nové a začínající umělce,“ uvádí se ve zprávě *Art Basel & UBS Art Market Report 2024*.

Podle analýzy zahrnovaly sbírky dolarových miliardářů z 27 procent díla začínajících umělců, kteří ještě nejsou zastoupeni žádnou galerií, zatímco v předešlém roce to bylo jen 22 procent. A dalších 26 procent tvořili mladí umělci vystavující teprve deset let, kteří již mají svého obchodníka — i v této kategorii se jedná o nárůst z 22 procent v roce 2023. Jde tedy o více než polovinu děl v kolekcích.

Zájem o nové umění doprovází i posun ve způsobu, jakým se díla nakupují, všimá si analýza veletrhu *Art Basel*. Mladší generace sběratelů, která se na trhu stále více prosazuje, totiž vykazuje jiné nákupní návyky než

jejich předchůdci. Hlavním zdrojem objevování nových umělců se jim stalo online prostředí, zejména webové stránky galerií a sociální sítě. Digitální prodeje ovlivňují jak primární trh, kde galerie stále častěji využívají online viewing rooms, tak sekundární trh, kde aukční domy přesouvají stále více dražeb na web. Podle *Art Basel & UBS Art Market Report 2024* uvedlo 72 procent sběratelů, že v minulém roce nakoupili umění online — nejčastěji právě práce autorů do čtyřiceti let.

ČEŠI V CIZINĚ

Zatímco světový trh podporuje nástup nových umělců a rozmach digitálních prodejů, český trh na tyto změny reaguje pomaleji a mladí autoři často nacházejí úspěch spíše za hranicemi než doma. Vojtěch Kovařík totiž není jediným českým výtvarníkem, který boduje v cizině. Díky digitálním sítím a aktivitám českých galerií roste počet mladých českých umělců na světovém trhu.

„Není to jednorázová pohádka,“ říká Blanka Čermáková, ředitelka pražské galerie *Trafo*. „Každým rokem se zvyšuje počet autorů, kteří jsou vybíráni zahraničními galeriemi k reprezentaci. Jsou to mladí autoři, v jejichž výrazu je něco, co je mezinárodně srozumitelné.“

Kromě Kovaříka zmiňuje Čermáková zhruba desítku dalších jmen, mezi nimiž jsou například Adéla Jánská či tvůrci z její galerie jako Ira Svobodová, Laura Limbourg či Jan Kaláb. Jejich úspěch na mezinárodní scéně má však pro české sběratele jeden neblahý efekt — mizí z místního trhu. Galerie z Paříže, Berlína či Londýna si přes sociální sítě vyhledávají cenově dostupné české umělce a ty pak exkluzivně zastupují. Jejich díla se tak na českém trhu neobjeví a zahraniční obchodníci jejich ceny zvyšují na úroveň, která je pro místní sběratele často nedostupná.

„České galerie mají šanci jejich práce vystavit, ale pokud je chce někdo koupit, musí se dohodnout se zahraniční galerií. Jde už o mezinárodní trh,“ říká Čermáková, jejíž galerie nabízí díla několika desítek výtvarníků a výtvarnic.

Na druhou stranu se právě komerční galerie snaží cestu tvůrcům na zahraniční trhy prošlapat. Současnému umění se ve světě věnuje řada veletrhů, kde sběratelé i obchodníci vyhledávají nejnovější talenty. Například *Trafo* loni vyrazilo na veletrh do Istanbulu a tam představilo Pavla Růžka a Ester Knapovou. „Oba už díky tomu mají tři nabídky k vystavování,“ říká Čermáková. „Letos chceme na tři veletrhy na Basel Volta, což je tamní druhá nejlepší akce, znovu do Istanbulu a na *Untitled Miami*. Jsme jedna z pěti galerií, které vyvážejí umění do zahraničí.“

MÁLO SOUČASNÉHO UMĚNÍ

Úspěch mladých českých umělců v zahraničí tak pro tuzemský trh paradoxně představuje komplikaci. Část sběratelů, kteří by jejich díla rádi získali, na ně na galerijním trhu nedosáhne — ať už kvůli exkluzivním smlouvám se zahraničními obchodníky, nebo kvůli rostoucím cenám — a na aukcích tvoří současná díla stále jen malou část prodeje.

„Současné umění je na českých aukcích poměrně okrajový segment,“ komentuje Jan Stuchlík, šéfredaktor portálu *Artplus.cz*, který česká data agreguje. „Na sálových aukcích se loni prodalo 271 položek za necelých 45 milionů korun včetně aukční provize. To odpovídá 4,5procentnímu podílu na všech prodaných položkách a zhruba tříprocentnímu podílu na celkovém obratu sálových aukcí za loňský rok. Díky několika milionovým prodejům se podíl na celkovém obratu loni poprvé dostal nad dvě procenta.“

A je to vidět i na příkladu Vojtěcha Kovaříka, české superstar v zahraničí. Na domácím aukčním trhu byla loni k mání jen jedna práce, akryl *Lovers*, jenž skončil na 22. příčce žebříčku nejdraze prodaných současných děl.

Stejně jako na světovém trhu má největší podíl na celkovém objemu desítku nejdražších prací dohromady za více než 32 milionů korun, kdežto předloni to bylo 16 milionů, a to při srovnatelném počtu obchodních transakcí na sálových aukcích.

Roste i průměrná cena současných děl, jichž je na trhu stále poměrně málo. V roce 2020 to bylo necelých 50 tisíc korun, loni už

163 tisíc korun. Stoupá rovněž počet prací, které se vydraží za více než milion korun. Loni jich bylo šest, přičemž jen Josef Bolf si připsal čtyři milionové obrazy. Poprvé překonali hranici milionu korun také Daniel Pitín a Martin Janecký.

Čeští sběratelé opatrně přicházejí na trhu digitálnímu obchodování. „Poměrně nová platforma čistě online podniků přesunula dokonce ještě více položek, přes tři stovky oproti 271 v rámci tradičnějších forem trhu. Průměrná cenovka ryze elektronických aukcí se pohybovala přes 30 tisíc korun,“ uvádí *Artplus*.

PŘESUN BOHATSTVÍ

Vedle nástupu mladých umělců a digitalizace čeká trh s uměním ještě jedna zásadní změna, jež výrazně ovlivní investiční strategie sběratelů. „Hlavním tématem je generační převod majetku, přičemž jen nejbohatší miliardáři převedou v příštích dvaceti letech na své dědice nebo charitativní organizace majetek v hodnotě více než šest bilionů dolarů,“ uvádí zpráva *Art Basel*.

To potvrzuje i statistika, že 91 procent dolarových milionářů má ve své sbírce zděděná umělecká díla, ale pouze 72 procent si část z nich ponechalo. Důvody pro prodej zděděných děl se různí — 55 procent sběratelů uvádí, že jejich hlavním motivem je nedostatek prostoru, zatímco 47 procent se odvolává na daňové povinnosti.

Trh s uměním tak budou v nadcházejících letech ovlivňovat mladí autoři, digitální platformy a změny ve sběratelském chování. Čeští umělci se na něm sice stále více prosazují, otázkou však zůstává, zda je domácí trh dokáže udržet, nebo zda se z něj stanou hlavně dodavatelé pro zahraniční sběratele. 📍

③

①

Vojtěch Kovařík, pohádkář fascinovaný řeckou mytologií, přetváří heroické příběhy do monumentálních obrazů a soch.

②

Martin Janecký, mistr horkého skla, ovládl techniku „inside sculpting“. Jeho plastiky tvarované přímo u pece, patří ke světové špičce.

③

Ambar, *Día de Muertos*, Martin Janecký